

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE

2002. július 11.(*)

„Uniós polgárság – A hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve – A saját állampolgárok áthidaló járadékhoz való jogosultságát a középfokú tanulmányoknak a saját tagállamuk oktatási intézményében való befejezésének feltételéhez kötő nemzeti szabályozás – Középfokú tanulmányait más tagállam oktatási intézményében befejező, első állását kereső saját állampolgár”

A C-224/98. sz. ügyben,

a Bírósághoz a Tribunal du travail de Liège (Belgium) által az EK-Szerződés 177. cikke (jelenleg EK 234. cikk) értelmében benyújtott, az e bíróság előtt

Marie-Nathalie D’Hoop

és

az **Office national de l'emploi**

között folyamatban lévő eljárásban az EK-Szerződés 48. cikkének (jelenleg, módosítást követően, EK 39. cikk) és a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-ii 1612/68/EGK tanácsi rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.) 7. cikkének értelmezésére vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában,

A BÍRÓSÁG,

tagjai: G. C. Rodríguez Iglesias elnök, P. Jann (előadó), F. Macken és S. von Bahr tanácselnökök, C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, R. Schintgen, V. Skouris, J. N. Cunha Rodrigues és C. W. A. Timmermans bírák,

előtanácsnok: L. A. Geelhoed,

hivatalvezető: H. von Holstein hivatalvezető-helyettes,

figyelembe véve a következők által előterjesztett írásbeli észrevételeket:

- M.-N. D’Hoop képviseletében N. Simar és M. Strongylos ügyvédek,
- az Office national de l'emploi képviseletében J.-E. Derwael ügyvéd,
- a belga kormány képviseletében J. Devadder, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében M. Wolfcarius és P. J. Kuijper, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a tárgyalásra készített jelentésre,

M.-N. D’Hoop (képviselek: M. Strongylos és R. Capart ügyvédek), az Egyesült Királyság Kormánya (képviselek: D. Wyatt QC) és a Bizottság (képviselek: M. Wolfcarius és D. Martin, meghatalmazotti minőségben) szóbeli észrevételeinek a 2001. november 20-ii tárgyaláson történt meghallgatását

követően,

a főtanácsnok indítványának a 2002. február 21-i tárgyaláson történt meghallgatását követően, meghozta a következő

Ítéletet

1 1998. június 17-i határozatával, amely 1998. június 22-én érkezett a Bírósághoz, a Tribunal du travail de Liège az EK-Szerződés 177. cikke (jelenleg EK 234. cikk) alapján elzetes döntéshozatal céljából az EK-Szerződés 48. cikkének (jelenleg, módosítást követően, EK 39. cikk) és a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.) 7. cikkének értelmezésére vonatkozó kérdést terjesztett a Bíróság elé.

2 E kérdés az M. N. D'Hoop és az Office national de l'emploi (nemzeti munkaügyi hivatal, a továbbiakban: ONEM) közötti jogvitában merült fel, amelynek tárgya ez utóbbinak a belga jogban elírt áthidaló járadékot az érintettől megtagadó határozata.

A nemzeti szabályozás

3 A belga szabályozás „áthidaló járadéknak” nevezett munkanélküli járadék nyújtását rendeli el azon fiatalok részére, akik tanulmányaikat befejezve első állásukat keresik.

4 E járadék lehetővé teszi a jogosultak számára, hogy a foglalkoztatásra és a munkanélküliségre vonatkozó szabályozás értelmében „támogatásban részesülő teljes munkanélkülieknek” minősüljenek, és biztosítja számukra az elhelyezkedést segítő speciális programokban való részvételt.

5 A munkanélküliségről szóló 1991. november 25-i királyi rendelet (*Moniteur belge*, 1991. december 31., 29888. o.) 36. cikke (1) bekezdésének első albekezdése kimondja:

„Az áthidaló járadékra az a fiatal munkavállaló jogosult, akinek az esetében az alábbi feltételek teljesülnek:

1° tanulmányi kötelezettségeit teljesítette;

2° a) a gimnáziumi vagy a szakközépiskolai tanulmányokat befejezte valamely nemzeti közösség által szervezett, támogatott vagy elismert oktatási intézményben; vagy

[...]”

6 A Bíróság a C-278/94. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 1996. szeptember 12-én hozott ítéletében (EBHT 1996., I-4307. o.) úgy határozott, hogy a Belga Királyság – mivel az áthidaló járadék nyújtását azon feltételhez kötötte, hogy a Belgiumban lakóhellyel rendelkező migráns közösségi munkavállaló eltartott gyermekei a belga állam vagy annak valamely közössége által támogatott vagy elismert intézményben fejezték be középfokú tanulmányaikat – nem teljesítette a Szerződés 48. cikkéből és az 1612/68 rendelet 7. cikkéből eredő kötelezettségeit.

7 Annak érdekében, hogy a nemzeti szabályozást összhangba hozzák a közösségi joggal, az 1996. december 13-ai királyi rendelet (*Moniteur belge*, 1996. december 31., 32265. o.) az említett 36. cikk (1) bekezdése első albekezdésének 2. pontjába – h) alpont alatt – új rendelkezést iktatott be. Ezen, 1997. január 1-jén hatályba lépett rendelkezés szövege a következő:

„Az áthidaló járadékra az a fiatal munkavállaló jogosult, akinek az esetében az alábbi feltételek teljesülnek:

[...]

2° [...]

h) vagy az Európai Unió más tagállamában folytatott tanulmányokat, illetve vett részt képzésben, ha emellett az alábbi feltételek is egyidejűleg teljesülnek:

– az érintett fiatal okiratokkal tanúsítja, hogy a tanulmányok, illetve a képzés a fenti pontokban felsoroltakkal azonos szintűek, és azokkal egyenértékűek;

– a járadék igénylésének időpontjában az érintett fiatal Belgiumban lakóhellyel rendelkezik, az EK-Szerződés 48. cikke szerinti migráns munkavállalók eltartott gyermeke;

[...]”

Az alapeljárás és az elzeter döntéshozatalra elterjesztett kérdés

8 A belga állampolgárságú M. N. D’Hoop középfokú tanulmányait Franciaországban fejezte be, ahol 1991-ben érettségi oklevelet szerzett. Ezen oklevelet Belgiumban a gimnáziumi bizonyítvánnyal – és az ahhoz csatolt, a felsőfokú tanulmányok folytatására való alkalmasságot tanúsító oklevéllel – egyenértékűnek ismerték el.

9 Ezt követően M. N. D’Hoop 1995-ig Belgiumban egyetemi tanulmányokat folytatott.

10 1996-ban áthidaló járadék iránti kérelemmel fordult az ONEM-hez.

11 Az ONEM 1996. szeptember 17-i határozatával megtagadta a kért járadék nyújtását azzal az indokkal, hogy az érintett nem felel meg az 1991. november 25-i királyi rendelet 36. cikke (1) bekezdése első albekezdése 2. pontjának a) alpontjában meghatározott feltételnek.

12 M. N. D’Hoop e határozatot megtámadta a Tribunal du travail de Liège előtt, amely akként határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és elzeter döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Mivel az EK-Szerződés 48. cikkének és az 1612/68 rendelet 7. cikkének a Bíróság általi korábbi értelmezéséből az következik, hogy az 1991. november 25-i királyi rendelet 36. cikke nem zárhatja ki azt, hogy a migráns közösségi munkavállaló által eltartott, középfokú tanulmányait Belgiumon kívüli más tagállam intézményében befejező diák áthidaló járadékban részesüljön, e rendelkezéseket úgy kell-e értelmezni, hogy azok ezenkívül megtiltják, hogy az 1991. november 25-i királyi rendelet 36. cikke kizárja, hogy a középfokú tanulmányait ugyanúgy Belgiumon kívüli más tagállam intézményében befejező, első állását kereső belga diák áthidaló járadékban részesüljön?”

13 A Tribunal du travail de Liège 1998. július 22-i és szeptember 11-i levelében tájékoztatta a Bíróságot, hogy ezen határozat ellen fellebbezést nyújtottak be a Cour du travail de Liège-hez

(Belgium), és e fellebbezés felfüggeszt? hatására tekintettel kérte a Bíróság el?tti eljárás felfüggesztését.

14 2001. március 23?án arról tájékoztatták a Bíróságot, hogy az említett fellebbviteli bíróság 2001. március 16?i határozatával helybenhagyta az el?zetes döntéshozatalra utaló határozatot. Következésképpen a Bíróság el?tti eljárás 2001. március 26?án folytatódott.

15 A Cour du travail de Liège által hozott határozatból kit?nik, hogy az ONEM e bíróság el?tt úgy érvelt, hogy M.?N. D'Hoop nem teljesíti az 1996. december 13?i királyi rendelettel módosított, 1991. november 25?i királyi rendelet 36. cikke (1) bekezdése els? albekezdése 2. pontjának h) alpontjában el?írt második feltételt. E tekintetben az említett bíróság kimondta, hogy noha az 1991. november 25?i királyi rendelet új rendelkezése csak 1997. január 1?jén – vagyis az áthidaló járadék iránti kérelem benyújtását követ?en – lépett hatályba, azt „a [Bíróság] [...] ítélezési gyakorlatára figyelemmel a jelen ügyben alkalmazni kell, és e tekintetben a felek egyébként sem terjesztettek el? semmilyen kifogást”.

Az el?zetes döntéshozatalra el?terjesztett kérdés?I

16 A kérdést el?terjeszt? bíróság lényegében arra vár választ, hogy ellentétes?e a közösségi joggal, ha valamely tagállam az els? állását keres? diák állampolgárától kizárólag azzal az indokkal tagadja meg az áthidaló járadék nyújtását, hogy e diák középfokú tanulmányait más tagállamban fejezte be.

A Szerz?dés 48. cikkének és az 1612/68 rendeletnek az alkalmazhatóságáról

17 El?ször is emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság már kimondta, hogy az els? állásukat keres? fiatalok számára el?írt áthidaló járadék az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése értelmében szociális kedvezménynek min?sül (a 94/84. sz. Deak?ügyben 1985. június 20?án hozott ítélet [EBHT 1985., 1873. o.] 27. pontja és a fent hivatkozott Bizottság kontra Belgium ügyben hozott ítélet 25. pontja).

18 Az állandó ítélezési gyakorlat szerint azonban a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó közösségi jog a munkanélküli?biztosítást érint? valamely nemzeti szabályozásra tekintettel csak olyan személyre alkalmazható, aki valós és tényleges szakmai tevékenység gyakorlásával már belépett a munkaer?piacra, és így közösségi jogi értelemben munkavállalóvá vált (lásd az áthidaló járadék nyújtása vonatkozásában a fent hivatkozott Bizottság kontra Belgium ügyben hozott ítélet 40. pontját). Márpedig az els? állásukat keres? fiatalok helyzete ett?l értelemszer?en eltér (a fent hivatkozott Bizottság kontra Belgium ügyben hozott ítélet 40. pontja).

19 A tárgyaláson feltett kérdésre válaszolva M.?N. D'Hoop kijelentette, hogy szülei továbbra is Belgiumban rendelkeztek lakóhellyel, mialatt ? Franciaországban középfokú tanulmányait folytatta és befejezte.

20 Ebb?l következik, hogy M.?N. D'Hoop nem hivatkozhat sem a Szerz?dés 48. cikke és az 1612/68 rendelet által a migráns munkavállalók számára biztosított jogokra, sem pedig az említett rendelet által az ilyen munkavállalók családtagjai számára biztosított származékos jogokra.

A Szerz?dés uniós polgárságra vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazhatóságáról

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

21 A tárgyaláson M.?N. D'Hoop és a Bizottság a Szerz?dés uniós polgárságra vonatkozó rendelkezéseinek fényében vizsgálta a Bíróság elé terjesztett kérdést. Úgy érveltek, hogy M.?N. D'Hoopra, aki tagállami állampolgárként tanulmányok folytatása céljából más tagállam területén

jogszer?en tartózkodott, kiterjed e rendelkezések személyi hatálya. E címen szerintük M.?N. D'Hoopot megilletik azon jogok, amelyeket az EK?Szerz?dés 8. cikke (jelenleg, módosítást követ?en, EK 17. cikk) az uniós polgár jogálláshoz kapcsol, többek között az EK?Szerz?dés 6. cikkében (jelenleg, módosítást követ?en, EK 12. cikk) szabályozott jog, miszerint a szerz?dés alkalmazási körében állampolgársága alapján nem érheti hátrányos megkülönböztetés.

22 Az Egyesült Királyság Kormánya vitatta ezt az elemzést. Szerinte pusztán az a tény, hogy valamely közösségi polgár jogszer?en tartózkodik más tagállamban, nem teszi lehetővé, hogy a Szerz?dés uniós polgárságra vonatkozó rendelkezéseire hivatkozzék. Ehhez az is szükséges, hogy a végzett tevékenységre kiterjedjen a közösségi jog hatálya. Ez lett volna a helyzet, ha M.?N. D'Hoop azért tartózkodott volna Franciaországban, hogy ott szakképzésben vegyen részt. Olyan általános tanulmányok esetén azonban, amelyeket M.?N. D'Hoop folytatott Franciaországban, nem ez a helyzet.

A Bíróság álláspontja

– A Szerz?dés uniós polgárságra vonatkozó rendelkezéseinek időbeli hatályáról

23 Az ONEM azzal indokolta az M.?N. D'Hoop által 1996-ban benyújtott, áthidaló járadék iránti kérelem elutasítását, hogy ez utóbbi Franciaországban fejezte be középfokú tanulmányait. Mivel a tanulmányok befejezése 1991-ben történt, meg kell vizsgálni, hogy az M.?N. D'Hoop által állított hátrányos megkülönböztetés értékelhet?e az uniós polgárságra vonatkozó, kés?bb hatályba lépett rendelkezések tekintetében.

24 E tekintetben ki kell emelni, hogy az alapügy nem az uniós polgárságra vonatkozó rendelkezések hatálybalépése előtt állítólag megszerzett közösségi eredet? jogok elismerését érinti, hanem egy uniós polgárral szemben jelenleg fennálló, állítólag hátrányosan megkülönböztet? bánásmódra vonatkozik.

25 Márpedig az uniós polgárságra vonatkozó rendelkezések hatálybalépésükt?l kezdve alkalmazandók. Alkalmazni kell tehát azokat a korábban létrejött helyzetek jelenlegi következményeire (lásd ebben az értelemben a C?195/98. sz. Österreichischer Gewerkschaftsbund ügyben 2000. november 30-án hozott ítélet [EBHT 2000., I?10497. o.] 54. és 55. pontját, valamint a C?290/00. sz. Duchon?ügyben 2002. április 18-án hozott ítélet [EBHT 2002., I?3567. o.] 43. és 44. pontját).

26 Ebb?l következik, hogy az M.?N. D'Hoop által állított hátrányos megkülönböztetés értékelhet? e rendelkezések fényében.

– A Szerz?dés uniós polgárságra vonatkozó rendelkezéseinek személyi és tárgyi hatályáról

27 A Szerz?dés 8. cikke szerint uniós polgár jogállással rendelkezik mindenki, aki valamely tagállam állampolgára. M.?N. D'Hoop rendelkezik e jogállással, mivel egy tagállam állampolgára.

28 Az uniós polgárság intézményének célja, hogy biztosítsa a tagállamok állampolgárainak alapvet? jogállását, lehetővé téve az azonos helyzetben lévő tagállami állampolgárok számára, hogy állampolgárságuktól függetlenül és az e tekintetben kifejezetten el?írt kivételek sérelme nélkül ugyanolyan jogi bánásmódban részesüljenek azokon a területeken, amelyekre a Szerz?dés tárgyi hatálya kiterjed (a C?184/99. sz. Grzelczyk?ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítélet [EBHT 2001., I?6193. o.] 31. pontja).

29 A közösségi jog tárgyi hatálya alá tartoznak többek között a Szerz?dés által szavatolt alapvet? szabadságok gyakorlásának, különösen az EK?Szerz?dés 8a. cikkében (jelenleg,

módosítást követően, EK 18. cikk) rögzített, a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jog gyakorlásának esetei (a C-274/96. sz., Bickel és Franz ügyben 1998. november 24-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-7637. o.] 15. és 16. pontja, valamint a fent hivatkozott Grzelczyk-ügyben hozott ítélet 33. pontja).

30 Mivel az Unió valamely polgárát jogilag ugyanolyan bánásmódban kell részesíteni valamennyi tagállamban, mint amelyet e tagállamok az ugyanolyan helyzetben lévő állampolgáraik részére biztosítanak, összeegyeztethetetlen lenne a szabad mozgáshoz való joggal, ha ezen polgár az állampolgársága szerinti tagállamban kedvezőtlenebb bánásmódban részesülne annál, mint amely akkor illethetné meg, ha nem vette volna igénybe a Szerződés által a szabad mozgás tekintetében biztosított lehetőségeket.

31 E jog ugyanis nem érvényesülhetne teljes mértékben, ha vissza lehetne tartani a tagállami állampolgárt e lehetőségek igénybevételétől olyan akadályokkal, amelyeket valamely, e lehetőségek gyakorlását büntető szabályozás gördít az útjába a származási országába való visszatérésekor (lásd ebben az értelemben a C-370/90. sz. Singh-ügyben 1992. július 7-én hozott ítélet [EBHT 1992., I-4265. o.] 23. pontját).

32 E megfontolás különösen jelentős az oktatás területén. A Közösség fellépéséhez meghatározott célkitűzések között szerepel ugyanis az EK-Szerződés 3. cikkének p) pontjában (jelenleg, módosítást követően, az EK 3. cikk (1) bekezdésének q) pontja) a minőségi oktatáshoz és szakképzéshez való hozzájárulás. E hozzájárulásnak az EK-Szerződés 126. cikke (2) bekezdésének második francia bekezdése (jelenleg az EK 149. cikk (2) bekezdésének második francia bekezdése) szerint különösen a diákok és a tanárok mobilitásának ösztönzésére kell irányulnia.

33 Márpedig az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetekben a nemzeti szabályozás eltérő bánásmódot vezet be a középfokú tanulmányaik egészét Belgiumban végző, illetve azon belga állampolgárok között, akik szabad mozgáshoz való jogukkal élve más tagállamban szerezték meg a középfokú tanulmányok befejezését tanúsító oklevelüket.

34 A nemzeti szabályozás, mivel az áthidaló járadék nyújtását ahhoz a feltételhez köti, hogy a szükséges oklevelet Belgiumban szerezzék meg, egyes saját állampolgárokat kizárólag azért érint hátrányosan, mert valamely más tagállamban folyó oktatásban való részvétel érdekében éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal.

35 Az ilyen egyenlőtlen bánásmód ellentétes az uniós polgár jogállás alapját jelentő elvekkel, nevezetesen a szabad mozgáshoz való jog gyakorlása során történő azonos jogi bánásmód biztosításával.

36 A szóban forgó feltétel csak akkor lenne igazolható, ha az érintett személyek állampolgárságától független, olyan objektív megfontolásokon alapulna, amelyek arányosak a nemzeti jog által elérni kívánt jogszerű céllal (a fent hivatkozott Bickel és Franz ügyben hozott ítélet 27. pontja).

37 E tekintetben sem a belga kormány, sem az ONEM nem terjesztett elő észrevételt.

38 A belga szabályozás által elírt áthidaló járadék – amely a kedvezményezettek számára biztosítja az elhelyezkedést segítő speciális programokban való részvételt – célja, hogy megkönnyítse a fiatalok számára az oktatásból a munkaerőpiacra lépést. Ebben az összefüggésben jogos a nemzeti jogalkotó részéről az a törekvés, hogy meg kíván bizonyosodni arról, vajon valós kötelék áll-e fenn az említett járadék kérelmezői és az érintett földrajzi munkaerőpiac között.

39 A középfokú tanulmányok befejezését tanúsító oklevél megszerzésének helyére vonatkozó egyedüli feltétel azonban túlzottan általános és kizárólagos jellegű. Ez a feltétel ugyanis – minden más jellemző tényező kizárásával – túlzott jelentőséget tulajdonít egy olyan tényezőnek, amely az áthidaló járadék kérelmezője és a földrajzi munkaerőpiac közötti valós és tényleges kötelék szempontjából nem szükségszerűen jellemző. Ezért ez túlmegegy a cél eléréséhez szükséges mértéken.

40 A feltett kérdésre ezért azt a választ kell adni, hogy a közösségi joggal ellentétes az, ha valamely tagállam az első állását kereső diák állampolgárától az áthidaló járadék nyújtását kizárólag azzal az indokkal tagadja meg, hogy e diák középfokú tanulmányait más tagállamban fejezte be.

A költségekről

41 A Bíróságnál észrevételt előterjesztő belga kormány és az Egyesült Királyság Kormánya, valamint a Bizottság részéről felmerült költségek nem téríthetők meg. Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez utóbbi bíróság dönt a költségekről.

A fenti indokok alapján

A BÍRÓSÁG

a Tribunal du travail de Liège 1998. június 17-i határozatával hozzá intézett kérdésére válaszolva a következőképpen határozott:

A közösségi joggal ellentétes az, ha valamely tagállam az első állását kereső diák állampolgárától az áthidaló járadék nyújtását kizárólag azzal az indokkal tagadja meg, hogy e diák középfokú tanulmányait más tagállamban fejezte be.

Rodríguez Iglesias

Jann

Macken

von Bahr

Gulmann

Edward

La Pergola

Schintgen

Skouris

Cunha Rodrigues

Timmermans

Kihirdetve Luxembourgban, a 2002. július 11-i nyilvános ülésen.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

hivatalvezet?

elnök

* Az eljárás nyelve: francia.